

АНТРОПОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ДЕРЖАВИ

Хміль В.В., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна

На сьогоднішній день антропологічний підхід не є домінуючим в дослідженнях держави, проте тільки через феномен людини можна глибоко осмислити найгостріші проблеми сучасної кризи держави.

Криза ідеї державності – це криза, перш за все, минулих форм контролю та управління людьми, недостатня увага до антропологічної проявилася у подіях в багатьох державах світу: перша хвиля в 60-70 роки – Угорщина, Прага, Франція, Німеччина, друга хвиля – 80-90-і роки – Польща, Югославія, Чехословаччина, Канада, Роїсся, а в новому столітті ця криза оселилася в Україні.

Аналіз держави з позицій антропологічного підходу, тобто екзистенційного виміру людського буття та взаємодії з державною формою існування, ґрунтується на очікуванні довірливих моральних стосунків з нею, зменшення регламентацій, захисту конституційних прав людини та забезпечення простору для ініціатив.

Парадигмальний аналіз держави на основі антропної складової надають можливості описати широку сферу складних взаємовідносин держави та людини в морально-онтологічному і гносеологічному контекстах. Такий аналіз дає можливість побачити місце людини в державі та нові смисли її існування, фіксуючи несумісність традиційних парадигм державних утворень по відношенню до індивіда.

Осмислення чотирьох антропологічних парадигм, таких як держава прямого примусу, ліберальна держава, неоліберальна та постліберальна виявляють їх відмінності.

Перша рання парадигма пов'язується з державами традиційного суспільства, що вміщують в себе складний конгломерат влади державотворюючого етносу, своєрідних форм організації життя, релігійної свідомості, культури та характеризується жорстким примусом підданих.

Друга парадигма відрізняється ліберальною ідеологією як антидержавною концепцією, що зменшує роль держави, на користь громадянського (економічного) суспільства. Завдяки таким змінам з'являється новий тип людини як громадянина, що має право публічно захищати свої інтереси.

Третя неоліберальна парадигма поглиблює розрив між інтересами індивіда та держави, поглинаючи громадянське суспільство. Держава втручається в усі сфери соціального буття, що є підставою для контролю над особистістю. Держава стає законодавцем *абсолютної етики*, як умови для консолідації суспільства. За допомогою політичної, ідеологічної, психологічної маніпуляції підвищується контроль влади для обмеження громадянської активності стосовно захисту громадянських прав та можливості надавати моральні оцінки державній ідеології.

Постліберальна парадигма держава характеризується комунікаційною активністю населення, що приводить до суперечності з старими засобами контролю та новою реальністю, новими смислами, вносячи інше розуміння свободи відносно ліберальних цінностей, таких як самодіяльність, доступ до культури, гідність, повага до прав і свобод інших. При цьому людина, її інтереси, самореалізація стають головними цінностями суспільства. Для свого збереження як цивілізаційного інституту, держава буде вимушена враховувати нові обставини в процесі соціального управління. Теза про те, що держава є

втіленням ідеї високої моральності має втратити свій декларативний характер та дійсно орієнтуватися у своїй діяльності на людиновимірну парадигму сучасного державотворення.